

כוחות ומרכיבי ביטחון ברשות המקומית

מטרת מסמך זה היא להציג לחברי וחברות מועצה את מערך הביטחון ברשות המקומית, על מבנהו ועל גופי הביטחון המקומיים המרכיבים אותו. לפניך מיפוי מקיף המפרט את מגוון כוחות הביטחון המקומיים השונים, את סמכויותיהם ואופן הפעולה שלהם והסבר על חלוקת האחריות הביטחונית ביישובים בין צה"ל למשטרת ישראל, בחלוקה לעיריות ולמועצות מקומיות ואזוריות.

שינוי תפיסת האחריות על תחום הביטחון ברשות

עד שנות האלפיים תחום הביטחון האישי נוהל בלעדית בידי ממשלת ישראל באמצעות גופי הביטחון הלאומיים המוכרים - משטרת ישראל, צה"ל, שב"כ ועוד. המצב הביטחוני העגום והביקורת הציבורית הביאו בשנת 2010 להחלטה לבצע רפורמה "שתגביר במידה ניכרת את הביטחון האישי ואת תחושת הביטחון של אזרחי המדינה ותושביה, כדרך מרכזית וכמנוף לשיפור איכות החיים במדינת ישראל" (מתוך תזכיר החוק ליעול האכיפה והפיקוח העירוניים ברשויות המקומיות). מאותן השנים נעשתה תפנית בתפיסת האחריות והסמכות לביטחון התושבים. מתוך הבנה כי משטרת ישראל איננה מצליחה למגר לבדה תופעות של עבריינות ופשיעה, הוטלה על הרשויות המקומיות אחריות לאכיפת עבירות איכות חיים כדי לסייע ולהקל על המשטרה שפועלת עד היום במשאבים מצומצמים.

נוצרה הבנה כי לרשויות יתרון אדיר ביכולתן לפעול לצמצום הפשיעה וחיזוק הביטחון מעצם ההכרות העמוקה שלהן עם התושבים, החיבור שלהן לקהילות השונות ולצרכים העולים מן השטח. בנוסף, לרשויות מערכים מקומיים בתחומי הרווחה, חינוך, בריאות, תשתיות ועוד, שהפעלתם, לצד גורמי האכיפה, הינה הכרחית לטיפול בתופעות הפשיעה והעבריינות הייחודיות לכל רשות. עם השנים הואצלו סמכויות נוספות לרשויות המקומיות בתחום אכיפת החוק והוקמו בשיתוף משטרת ישראל כוחות שיטור ושמירה מקומיים ברשויות.

על אף שינוי התפיסה והרפורמה שנעשתה, מצב הביטחון האישי של תושבי ישראל ברשויות רבות רחוק מלהיות טוב. סוגיית הפערים במרכיבי הביטחון הישוביים נותרה מאחור, כאשר במשך שנים לא ניתן פתרון אפקטיבי וארוך טווח לסוגייה. עם מתקפת ה-7 באוקטובר צפו שוב הפערים הקריטיים במוכנותם של גורמי הביטחון הישוביים ובמרכיבי הביטחון הפיסיים, שיכלו אולי לעכב או לבלום את התוקפים ולהציל חיים בישובים רבים. גם כאן, בניסיונות לצמצם את הפערים שגדלים משנה לשנה, הרשויות השקיעו עד מאות אלפי שקלים במרכיבי ביטחון פיסיים, כדי להתמגן ולשמור על ביטחון תושביהן.

לרשויות המקומיות, בשיתוף משטרת ישראל, חלק מרכזי בניהול כוחות הביטחון המקומיים ובתקצובם. חיזוק שיתוף הפעולה ביניהם, ובינם לבין גופי הביטחון הלאומיים, ואפיון הצרכים והפערים העולים מפעילותם השוטפת יסייעו בחיזוק הביטחון והגברת תחושת הביטחון של

התושבים. במסגרת כך, על ממשלת ישראל לדאוג להקצאת מלוא המשאבים הנדרשים לרשויות למילוי תפקידן, בשים לב לפערים הכלכליים והחברתיים שעלולים רק להחריף את המצב.

מסמך זה נועד לסייע בידי נבחרי הציבור ברשויות למלא את תפקידם בצורה המיטבית במסגרת הנוכחית ועד להשלמת הרפורמות הנדרשות.

עיריות

שיטור משולב ושיטור עירוני - השיטור המשולב מבוסס צוותים של שוטר (המועסק על-ידי המשטרה) ופקח (המועסק על-ידי הרשות המקומית), הפועלים בצוותא, על בסיס המשאבים הקיימים של המשטרה והרשות, בתפקידים המקורי ומבלי שמוקנות להם סמכויות מיוחדות. לעומת זאת, החוק ליעול האכיפה והפיקוח העירוניים ברשויות המקומיות (שיטור עירוני) מיסד קבוצה נוספת של פקחים עם רגל בעולם המשטרה ורגל בעולם האכיפה העירונית – אלו הם הפקחים המסייעים. מדובר בפקחים, עובדי עירייה, שעמדו בתנאי קבלה מחמירים יותר ונתנו להם סמכויות מורחבות לשם סיוע למשטרת ישראל במניעת אירועי אלימות. הפעילות המבצעית של השיטור העירוני מכוונת כנגד סל עבירות ייעודי שהוגדר על ידי המשרד לבט"ל ומשטרת ישראל. למרות זאת, האכיפה בפועל מתבצעת בהתאם לצרכים והמאפיינים הייחודיים של הרשות המקומית ובשיח בין הרשות לבין הדרג הפיקודי באזור. השיטור העירוני והמשולב מופעלים רק ברשויות שנקבעו בחוק.

- הכשרה שיטור עירוני - הכשרת השוטרים והכשרת הפקחים הינן נפרדות. מלבד הכשרתם הבסיסית של השוטרים כשוטרי סיוע, הם עוברים קורס ייעודי לשיטור עירוני שאורכו 10 ימים. לעומת זאת, מלבד הכשרתם הבסיסית כפקחים אלו עוברים רק הכשרה ייעודית, שאורכה כ-5 ימים, באחד מבתי הספר של חטיבת האבטחה של משטרת ישראל.

- סמכויות שיטור עירוני - הפקחים המסייעים נדרשים להפעיל את סמכויותיהם המורחבות (דרישת הזדהות, חיפוש גופני, עיכוב אדם עד להגעה של שוטר) לשם סיוע למשטרת ישראל במניעת אירועי אלימות, ולא לשם אכיפת חיקוקים מקומיים או סביבתיים. פקח מסייע רשאי להפעיל סמכויות בנוכחות שוטר או בהתאם להנחיות מפקד תחנת משטרה, כל זאת בתחום הרשות המקומית ובמקום שקבע מפקד המחוז במשטרה שבו נדרשת נוכחותו של הפקח המסייע.

- לבוש - מדי פקח מסייע עם תג שם ונשק.

כדאי לבדוק:

1. האם הפקחים המסייעים בשיטור העירוני עוברים הכשרה בנושא שיטור קהילתי ושיטור מותאם ורגיש לאוכלוסיות השונות ברשות?
2. מהי שגרת העבודה בין הרשות למשטרה בכל הנוגע לשיטור העירוני? האם מתקיימות פגישות שוטפות? האם ישנם יעדים משותפים?
3. מהו אופן הבקרה של הרשות על עבודת השיטור העירוני?
4. האם נתוני אכיפה ופעילות השיטור העירוני מוצגים במועצת העיר או בוועדת ביטחון?

"בני המקום" - פיקוד העורף בערים - פיקוד העורף בשיתוף רשויות הפיץ עם תחילת "מלחמת חרבות ברזל" קול קורא לתושבי הרשות להתגייסות למילואים לטובת פעילות הגנה בישובים. בתהליך חיול מהיר נכנסים חיילי וחיילות המילואים של "בני המקום" לפעילות במקומות בהם יש ריכוזי אוכלוסייה ומוסדות חינוך ותרבות, ולהגנה ניידת בגבולות הישוב. בנוסף, מהחיילים נדרשת תגובה מהירה בעת אירוע או התרעה, נוכחות להגברת תחושת הביטחון של התושבים, סיוע בטיפול באירועי התגוננות אזרחית ומאמץ להצלת חיים ככל שיידרש.

- הכשרה - תדריך ואימון קצר שמבוצע על ידי פיקוד העורף במסגרת תהליך החיול.
- סמכויות - החיילים לוקחים חלק במשימות האבטחה ביישוב, אך הינם חיילי מילואים לכל דבר ועניין וחלות עליהם החובות החלות על כל חייל מילואים.
- לבוש - מדי צה"ל, תעודת הזהות כחייל מילואים ונשק ארוך.

כדאי לבדוק:

1. האם פעילות בני המקום מתואמת עם משטרת ישראל כולל תורת לחימה בזמן אירוע?
2. האם נעשתה חשיבה במועצה/בוועדה על שימור המתנדבים שהתגייסו לפעילות "בני המקום" במסגרות התנדבות ביטחוניות נוספות?

שיטור קהילתי - השיטור הקהילתי מהווה אחת משיטות השיטור שבמרכזה שיתוף הקהילה ועירובה באופן מעשי בעבודת המשטרה. השיטור הקהילתי בישראל מופעל באמצעות מרכזי שיטור קהילתיים (מש"קים) הממוקמים בשכונות או באזורים המרוחקים ממרכז היישוב ובהם פועלים מפקד המש"ק, שוטרים קהילתיים ומתנדבים יישוביים. בשת"פ עם מערך האכיפה העירוני (שיטור עירוני) המש"ק מטפל בעבירות איכות חיים ובסוגיות שמטרידות את הקהילה בדרך של יישוב סכסוכים ושירות לאזרח.

- הכשרה - הכשרה בסיסית כשוטרים והכשרה ייעודית לשיטור קהילתי.
- סמכויות - סמכויות שיטור לפי החוק.
- לבוש - מדי משטרת ישראל, תג שם ונשק.

כדאי לבדוק:

1. האם השוטרים הקהילתיים פותרים בעיות בקהילה?
2. האם הם קשובים למגוון האוכלוסיות והקהילות בשכונה בה הם מוצבים?
3. האם השוטרים הקהילתיים עורכים שיתופי פעולה עם אגף קהילה ורווחה של הרשות?

כיתות כוננות משטרתיות/משמר אזרחי - פועלות בעיקר בערים ובמרכז הארץ. מופעלות על ידי מתנדבים במסגרת פעילות מוסדרת המתבססת על הוראות המשמר האזרחי שבתקנות המשטרה. המשטרה נושאת באחריות המבצעית והמקצועית למשמר האזרחי, ואילו הרשות המקומית אחראית מינהלית על גיוס, רישום וארגון של המשמר, ובתוך כך העמדת מתקנים לרשותו, קיום קשר עם המתגייסים ועוד.

- הכשרה - לאחר מתקפת חרבות ברזל קוצרה ההכשרה של משטרת ישראל מ-29 שעות ל-7 שעות.
- סמכויות - סמכויות המתנדבים במשמר האזרחי במהלך ההתנדבות הן כשל שוטר, מלבד מספר מגבלות שחלות עליהם כמו איסור על פעילות במסגרת הפגנות, איסור ביצוע חקירה ועוד.
- לבוש - מדי משטרת ישראל ותג מתנדב המשמר האזרחי או התגים והסמלים שנקבעו למשמר. המתנדבים שמסייעים ליחידות הסיוור של המשטרה נושאים נשק, יתר המתנדבים אינם מחוייבים בנשיאת נשק.

במשטרת ישראל נערכת עבודת מטה להוספת כיתות כוננות עירוניות, בצורת משמרים אזרחיים, תחת פיקוד משטרה כחולה, וכן לסיווג היישובים על פי תבחינים כמו סמוכי גדר, סמוכי קו התפר, ערים מעורבות ועוד, על-מנת למפות בצורה טובה יותר מה הצרכים ומה המענה המשטרתית שניתן לכל ישוב שבאחריות המשטרה.

כדאי לבדוק:

1. האם לוועדת הביטחון מידע מלא על פעילות המשמר האזרחי/כיתות כוננות משטרתיות? באיזה יחידות משטרתיות מתנדבים חברי המשמר? באילו אזורים הם פועלים? למול אילו עבירות הם פועלים?
2. מהו אופן הבקרה של הרשות על פעילות המתנדבים במשמר האזרחי/כיתות הכוננות המשטרתיות? האם המתנדבים עוברים הכשרה להכרות עם מגבלות החוק בכל הנוגע להפעלת סמכויות אכיפה על אזרחים?
3. האם ישנם גורמים חיצוניים המעורבים בפעילות המשמר האזרחי/כיתות הכוננות ובאיזה אופן הם מעורבים?

משמר שכונתי/עירוני - ישנם מספר מודלים להפעלת משמר שכונתי/עירוני. לפני מלחמת חרבות ברזל הוקמו משמרים שכונתיים בחלק מהרשויות ביוזמה מקומית על רקע תופעות חברתיות הדורשות מענה כגון אלימות, סמים או עבירות רכוש באזורים ספציפיים ברשות. הפעילים במשמר השכונתי, במקרים רבים תושבי השכונה והפעילות מתקיימת תחת חסות רשותית ובתיאום עם מערך השיטור הקהילתי. רבים מהמתנדבים בפעילות המשמר הינם תושבים שלא מעוניינים להשתלב בפעילות שוטפת כמתנדבים במערך המשטרה, אלא מבקשים לפעול במרחב השכונתי בו הם גרים, ברמת מחויבות נמוכה. המתנדבים במשמר מבצעים סיורים ממונעים בשעות הערב באזורים שהוגדרו רגישים על ידי הרשות, אך הם אינם כוח תגובה לאירועים, אלא כוח שמתריע בזמן אמת לגורמים שייקבעו מראש (משטרה/עירייה) על זיהויים ואירועים חריגים.

- הכשרה - מנוהלת בידי הרשות, כאשר אין אחידות בין הרשויות באשר לתכנים ולמשך ההכשרה.
- סמכויות - אין למתנדבים אלו סמכויות על פי חוק.
- לבוש - אין לבוש אחיד לכוח זה, לעיתים לובשים מדים מטעם הרשות. הם אינם נדרשים לשאת נשק.

כדאי לבדוק:

1. האם המשמר השכונתי ברשות העירונית שלך פועל בצורה מתואמת עם משטרת ישראל?
2. האם נעשה מאמץ לגיוס מתנדבים מקבוצות אוכלוסייה מגוונות וקהילות שונות לפעילות במשמר?
3. האם המתנדבים מקבלים הכשרה ממשטרת ישראל או מגורמי רווחה וקהילה ברשות?

סיווג ישובים: יישובי העימות, המרחב הכפרי ואזור התפר

- כלל היישובים במדינה מסווגים על ידי פיקוד העורף לפי ניתוח של הצרכים הביטחוניים בהם:
1. יישוב "צמוד גדר" - יישובים בטווח של עד ק"מ אחד מגבולות ישראל עם לבנון, סוריה או רצועת עזה.
 2. יישוב "קדמי" - יישוב הממוקם בטווח של 1 - 4 ק"מ מגבולות ישראל עם לבנון, סוריה או רצועת עזה, או יישוב הממוקם בטווח של עד 4 ק"מ מגבולות ישראל עם מצרים או ירדן, או יישוב הממוקם מזרחית למכשול התפר.
 3. יישוב "סמוך גדר" - יישוב הממוקם בטווח של 4 - 9 ק"מ מגבולות ישראל עם לבנון או סוריה, או יישוב הממוקם בטווח של 4 - 7 ק"מ מגבולות ישראל עם מצרים, ירדן או רצועת עזה, או יישוב הממוקם בטווח של עד 500 מטרים מערבית למכשול התפר.

4. יישוב "עורפי" - יישוב הממוקם במרחב גבולות הגזרה של צה"ל ואינו עומד בקריטריונים של אחד הסיווגים האחרים.

בהתאם לסיווג שמקבל כל יישוב הוא זכאי לתקנים של מרכיבי ביטחון – דרכי ביטחון, תאורה, מחסני נשק, ביתני שמירה, שערים, רכבים, רכז ביטחון ועוד. דו"ח ביקורת המעקב של מבקר המדינה לשנת 2022 בנושא מרכיבי ביטחון ביישובי העימות בפיקודים המרחביים מצביע על פערים וליקויים שגדלים עם השנים בכלל הגזרות בנושא זה.

האחריות על הביטחון ביישובים מתחלקת בין שני גופים: משרד הביטחון וצה"ל, דרך היחידה להתיישבות ופיקוד העורף, שאחראים על רוב היישובים שסמוכים לגבולות ובאיו"ש; והמשרד לבט"ל ומשטרת ישראל שאמונה על ביטחון הפנים בשאר היישובים, דרך מג"ב, שאמון בעיקר על אזור קו התפר והמשטרה הכחולה שפועלת בערים. ביישובים המאוימים וסמוכי הגדר פועלים מערכים יישוביים שתפקידם הוא מתן מענה לביטחון השוטף של היישוב וכן מענה ראשוני לאירועים ביטחוניים וחירומיים עד להגעת כוחות נוספים.

שר הפנים רשאי לאחר התייעצות עם שר הביטחון, ולגבי שטח שבאחריות המשטרה – לאחר התייעצות עם השר לביטחון לאומי, להטיל בצו חובת שמירה על תושבי ישוב או ישובים. צו זה מחייב את היישוב למנות מטעמו רכז ביטחון, בהתאם למפורט לעיל, וכן, ממונים על השמירה – שומרים וחברי כיתת כוננות.

מערך הביטחון ביישובים שבאחריות צה"ל

רכז ביטחון שוטף צבאיים (רבש"צים) - הרבש"צים ממונים ביישובים שבסיווגים לעיל, שבאחריות משרד הביטחון ושאלוף הפיקוד קבע שנדרש בהם ממונה ביטחון. הם אחראים על כלל היבטי הביטחון השוטף של הישוב ועל משימת אבטחת היישוב בעת חירום עד להגעתם של כוחות הביטחון הצבאיים/המשטרתיים. הרבש"ץ כפוף מינהלית למזכיר היישוב או לממונה החירום והבטחון ברשות המקומית. הוא מתמנה במכרז כוח אדם של הרשות, מקבל את שכרו ממשרד הביטחון וכפוף מקצועית ומתוקף צו למפקד החטיבה שהיישוב נמצא בתחומה. הרבש"ץ מרכז את פעילות כיתת הכוננות הישובית, ובין היתר, אחראי לוודא כי השומרים מאומנים בהפעלת הנשק בהתאם להוראות הפיקוד המרחבי, מפקח על הפטרולים, מערכות הכריזה, ביתני השמירה והגדר, מגייס את חיילי ההגנה המרחבית ומציידם בתקופות לחימה ובמצבי כוננות ועוד. לרבש"צים סמכויות המקבילות לאלו של שוטרים, הכוללות בין היתר סמכויות עיכוב, חיפוש ומעצר.

- הכשרה - מנוהלת על-ידי צה"ל כקורס ייחודי לרבש"צים בבי"ס להגנת היישוב ואורכו כשבועיים. הרבש"ץ יחוייב לסיים בהצלחה את הקורס בתוך שנתיים מיום מינויו.
- סמכויות - דרישת הזדהות, חיפוש גופני ובחפצים, עיכוב ומניעה מאדם או מרכב את הכניסה לתחומה של הרשות המקומית, במידת הצורך תוך הפעלת כוח סביר עד להגעה של שוטר.
- לבוש - אין לבוש אחיד לתפקיד זה. נדרש להסתובב עם תג שם ועם נשק.

כדאי לבדוק:

1. האם לרבש"ץ כלל האמצעים הנדרשים למילוי תפקידו?
2. האם הרבש"ץ עובר הכשרה תקופתית לתפקידו?
3. מלבד שיתוף הפעולה עם צה"ל, האם הרבש"ץ בקשר ישיר עם משטרת ישראל?

בשנים האחרונות, נערכה עבודת מטה של המל"ל עם משרד הביטחון ומשרד הבט"ל לבחינה מחודשת של החלוקה בין צה"ל למשטרת ישראל באחריות על היישובים. זאת במקביל להקמת ועדה במשרד הביטחון לבחינת מעמד ותנאי הרבש"צים. בוועדה לביטחון לאומי של הכנסת נמסר בחודש ינואר 2024 כי שר הביטחון החליט לאמץ את המלצות הוועדה לשדרוג מעמד הרבש"צים, והשינוי יכלול תוספת הכשרות שלהם בצה"ל, דרישה לעמידה במבחני כשירות, קבלת ציוד לחימה ומיגון אישי מלא ועוד. בנוסף, מקודמת בהובלת מספר חברי כנסת הצעת חוק רכזי ביטחון שוטף לאומי ביישובי ישראל המוגדרים, שמטרתה הסדרת פעילותם של רכזי הביטחון, סמכויותיהם, הפיקוח והשליטה עליהם והכפפתם למשמר הגבול.

כיתות כוננות צה"ליות - מתבססות על כוח אבטחה מצומצם הנדרש לפעול במהירות ביישוב תוך מתן מענה ראשוני לאירוע ביטחוני, לגשר על הפער שנוצר מרגע ההכרזה על אירוע ביישוב עד להגעת כוחות נוספים ולסייע לכוחות הביטחון לאחר הגעתם. חברי הכיתה הם כח התנדבותי, שבהכרזת מצב מבצעי מסוים מגויס רטרואקטיבית כחיילי מילואים. הם נמנים עם כוחות המילואים באכ"א, מצוידים בנשק צבאי (לרוב רובה אך גם באקדח), אפודים קרמיים, מאומנים על ידי החטיבה המרחבית ומנוהלים לרוב בידי רבש"ץ הישוב או יחידת ההתיישבות שבגזרת הישוב.

- הכשרה - חברי כיתות הכוננות מגויסים לשני ימי מילואים מדי שנה בהם מאומנים להתמודד עם מגוון רחב של תרחישים, כמו חדירת מחבלים ליישוב, התמודדות עם חוטפים המחזיקים בני ערובה והשתלטות על מבנה שבו שוהים מחבלים. מעבר לכך הרבש"צים מארגנים ימי הכשרה לא רשמיים לחברים חדשים, לאימוני ירי תקופתיים ועוד.
- סמכויות - דרישת הזדהות, חיפוש גופני ובחפצים, עיכוב ומניעה מאדם או מרכב את הכניסה לתחומה של הרשות המקומית, במידת הצורך תוך הפעלת כוח סביר עד להגעה של שוטר.
- לבוש - מדי צה"ל.

מערך הביטחון ביישובים שבאחריות מג"ב

רכז ביטחון שוטף (רב"ש) - בשנים האחרונות נעשתה עבודת מטה לשינוי ארגוני במג"ב והוחלט להחליף את תקני הרב"שים, שמומנו על ידי מ"י, במש"קים ביטחוניים (פירוט בהמשך). עם זאת, במספר יישובים עדיין פועלים רכזי ביטחון שוטף שמנהלים את מערך ההגנה היישובי בשיתוף מג"ב וכוחות צה"ליים, וממומנים על-ידי היישוב. הרב"שים מונו ביישובים מאומים, שבאחריות משטרת

ישראל ומג"ב, שפקע"ר/מפקד המחוז קבע שנדרש בהם ממונה ביטחון. הרב"ש, כמו הרבש"צ, אחראי על כלל היבטי הביטחון השוטף של הישוב ועל משימת אבטחת היישוב בעת חירום עד להגעתם של כוחות הביטחון הצבאיים/המשטרתיים. החקיקה הכפיפה את הרב"שים ביישובי הספר למשטרה ולמג"ב והרב"שים פועלים כשוטרים מוספים זמניים (שמ"ז), מחזיקים בתעודת שוטר ובסמכויות מלאות של שוטר, אך מעמדם נחות משוטרים המשרתים בשירות קבע. יחד עם זאת, הרב"שים כפופים מינהלית לרשות המקומית ואחראיים על הישוב והקהילה שלהם. ביישובים בהם פועלת כיתת כוננות הרב"שים מרכזים את פעילותה ומפעילים את המתנדבים שפועלים במסגרתה.

מש"קי מג"ב - בהתאם לסיווג היישובים לפי איומים על-ידי צה"ל מציב משמר הגבול מרכזי שיטור קהילתי (מש"ק) ביישובים ובאזורים במרחב הכפרי. המרכזים נותנים את המענה הביטחוני הראשוני לתושבים במרחב ופועלים ע"פ עקרונות השיטור הקהילתי שבבסיסם יזמות ויצירת שותפות עם הקהילה למניעת עבריינות ולפתרון בעיות. ישנם שלושה סוגי מש"קים: מש"ק מועצתי - נותן מענה כללי במרחב המועצתי הכפרי; מש"ק אשכול - אחראי על אשכול יישובים במועצה; מש"ק ביטחוני - אחראי לאבטחת יישוב/גוש יישובים במגזר הכפרי. המש"ק הביטחוני, שהוקם במקום מערך הרב"שים, מבוסס על שוטרי מג"ב בקבע ואמון על ארגון האבטחה והשמירה ביישוב, על מתן שירותי קהילה, סיוע בגיוס והכשרת מתנדבים, אימון והפעלה של כיתות הכוננות ביישוב ועוד.

- הכשרה - הכשרה בסיסית כשוטרי מג"ב והכשרה ייעודית לשיטור קהילתי.
- סמכויות - סמכויות שיטור לפי החוק.
- לבוש - מדי מג"ב, תג שם ונשק.

כדאי לבדוק:

האם השוטרים הקהילתיים פותרים בעיות בקהילה? האם הם קשובים למגוון האוכלוסיות ביישובים השונים במועצה?
האם השוטרים הקהילתיים עורכים שיתופי פעולה עם אגף קהילה ורווחה של המועצה?

כיתות כוננות מג"ב - פועלות ביישובי התפר ובמועצות אזוריות. בני היישוב אינם מחויבים להירשם כמתנדבים קבועים מתוקף המשמר האזרחי על מנת להיות חברים בכיתת הכוננות היישובית המוכוונת מג"ב. התושב יכול להירשם למאגר המתנדבים שנקראים לסייע רק כשיש אירוע חריג. התושבים המגויסים נדרשים להציג כי אין להם עבר פלילי ושיש להם רקע כלוחמים בצבא. המש"ק הביטחוני אחראי לאמן את חברי כיתת הכוננות ולחמש אותם בעת הצורך מתוך חדר הנשק היישובי. לחברי כיתת הכוננות הללו אין סמכויות של שוטר ואסור להם לספק מענה משטירתי מחוץ לשער היישוב.

- הכשרה - הכשרה של יומיים הכוללת מטווחים וקורס אינטרנטי שבסופו מבחן.

- **סמכויות** - דרישת הזדהות, חיפוש גופני ובחפצים, עיכוב ומניעה מאדם או מרכב את הכניסה לתחומו של היישוב, במידת הצורך תוך הפעלת כוח סביר עד להגעה של שוטר.
- **לבוש** - אין לבוש אחיד לתפקיד זה. נדרש להסתובב עם תג שם ועם נשק.

מתנדבי המתמ"ד מג"ב - מערך מתנדבים של משמר הגבול מתפרס על כ-80 בסיסי הפעלה ברחבי הארץ, כאשר הבסיסים הקיימים צמודים טריטוריאלית למועצות האזוריות הרלוונטיות ומספקים מענה למועצות האזוריות בתחומן. המערך מופעל על ידי מתנדבים במסגרת פעילות מוסדרת המתבססת על הוראות המשמר האזרחי שבתקנות המשטרה. חלק מהמתנדבים, יוצאי יחידות קרביות בצה"ל, נכללים ב"פלוגות חוד", המהוות כוח מצויד ומיומן לתגובה מהירה מול הפרות סדר אלימות. משמר הגבול נושא באחריות המבצעית למשמר האזרחי, ואילו המועצה האזורית אחראית מינהלית על גיוס, רישום וארגון מינהלי של המשמר, כגון העמדת מתקנים לרשותו, קיום קשר עם המתגייסים ועוד.

- **הכשרה** - הכשרה של 9 מפגשים בני 4 שעות הכוללים לימוד של חומר עיוני ואימון ירי.
- **סמכויות** - סמכויות המתנדבים במהלך ההתנדבות הן כשל שוטר.
- **לבוש** - מדי מג"ב ותג מתנדב המשמר האזרחי או התגים והסמלים שנקבעו למערך. המתנדבים שמסייעים ליחידות הסיוור של מג"ב נושאים נשק, יתר המתנדבים אינם מחויבים בנשיאת נשק.

שיטור מועצתי - מודל ייחודי המשלב כוחות מג"ב לצד פקחים של המועצות האזוריות שעמדו בתנאי קבלה מחמירים וניתנו להם סמכויות מורחבות לשם סיוע למג"ב במניעת פשיעה. הפקחים המסייעים נדרשים להפעיל את סמכויותיהם המורחבות לשם סיוע למג"ב בעבירות המאפיינות את המרחב הכפרי כגון פשיעה חקלאית, מניעת אירועי אלימות, בריונות בתנועה, עבירות בתחום איכות הסביבה ועוד. הפעילות המבצעית של השיטור המועצתי מונחית לפעולה כנגד סל עבירות ייעודי שהוגדר על ידי המשרד לבט"ל ומשטרת ישראל. למרות זאת האכיפה בפועל מתבצעת בהתאם לצרכים והמאפיינים הייחודיים של הרשות המקומית ובשיח בין הרשות לבין הדרג הפיקודי באזור. השיטור המועצתי מופעל רק ברשויות שנקבעו בחוק.

- **הכשרה** - הכשרת השוטרים והכשרת הפקחים הינן נפרדות. מלבד הכשרתם הבסיסית של שוטרי מג"ב, הם עוברים קורס ייעודי לשיטור מועצתי שאורכו 10 ימים. לעומת זאת, מלבד הכשרתם הבסיסית כפקחים אלו עוברים רק הכשרה ייעודית, שאורכה כ-5 ימים, בה מתמקדים בתופעות הפשיעה במרחב הכפרי, באחד מבתי הספר של חטיבת האבטחה של משטרת ישראל.
- **סמכויות** - הפקחים המסייעים נדרשים להפעיל את סמכויותיהם המורחבות (דרישת הזדהות, חיפוש גופני, עיכוב אדם עד להגעה של שוטר) לשם סיוע למג"ב במניעת אירועי אלימות, ולא לשם אכיפת חיקוקים מקומיים או סביבתיים. פקח מסייע רשאי להפעיל סמכויות

בנוכחות שוטר או בהתאם להנחיות מפקד מג"ב, כל זאת בתחום המועצה ובמקום שקבע מפקד מג"ב שבו נדרשת נוכחותו של הפקח המסייע.

- לבוש - מדי פקח מסייע עם תג שם ונשק.

מסמך זה יסייע למקבלי ההחלטות ברשויות המקומיות באפיון ובקרה על מערכי הביטחון הישוביים שתחתיהם לטובת שיפור הליקויים והפערים במוכנותם והפעלתם. חלוקה לא שוויונית של משאבים בתחום הביטחון ואי סדר בהפעלת מערכי הביטחון הישוביים, עלולים לעלות לנו בחיי אדם. כמי שמכירים את צרכי הרשות והקהילות שתחתיה בצורה הטובה ביותר, לראשי הרשויות וחברי המועצות יכולת להשפיע ישירות על תחושת הביטחון ואיכות חייו של התושב ברשות המקומית.

מכון שיטה, פועל לחיזוק הדמוקרטיה המקומית ויצירת מעטפת מקצועית לרשויות מקומיות ונבחר ציבור בשלטון המקומי בכלים של מדיניות מעשית, ליווי, פיתוח ומחקר, בתחומים שונים, ובכלל זה בנושאי ביטחון. אנחנו כתובת לשאלות, מידע וסיוע. אם הצלחנו לעניין אותך נשמח להמשיך לשמור על קשר.

לשאלות ומידע נוסף ניתן לפנות ל – info@shittah.org